

Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 1

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Zbigniew Herbert, *Portret końca wieku*.
- Źródło: Agnieszka Fulińska, *Ocalone w legendzie*.

Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 1

Francis Bacon, *Trzy studia do portretu Henrietty Moraes*, 1963

Źródło: Wikiart, tylko do użytku edukacyjnego.

Współczesność to ostatnie siedemdziesiąt parę lat historii (choć niektórzy włączają do niej także Dwudziestolecie). Obejmuje różnorodne okresy, to czas otwarty, wciąż w fazie tworzenia. Nie została, tak jak poprzednie epoki, gruntownie opracowana przez historyków, wciąż jest w dużej mierze domeną krytyki, sporów, dyskusji. Zmieniają się hierarchie wartości, odkrywa się dzieła zapomniane, zapomina te, które kiedyś były bardzo głośne. Trudno więc formułować jej ostateczną charakterystykę.

Z dzisiejszej perspektywy można wydzielić pewne okresy (często dziesięciolecia), których granice stanowią na ogół istotne wydarzenia polityczne (np. początek i koniec wojny, czas „zimnej wojny” i stalinizmu, rewolucja kulturalna 1968, przełom antykomunistyczny itp.). Zarówno w filozofii jak i sztuce, w tym literaturze, jest to czas niezwyklej różnorodności, skrajnych propozycji światopoglądowych i artystycznych, współistniejących ze sobą na równych prawach (z dominacją raz jednej, raz drugiej strony, uwarunkowaną często działalnością wybitnej indywidualności). To okres przesuwania się centrów kulturowych, coraz wyraźniejszego procesu utraty wyłączności przez Europę na rzecz innych kontynentów (obu Ameryk, Afryki, Azji), których tradycję i kulturę Europejczycy chętnie przyjmują.

Od 1945 r. w Europie panuje względny spokój. Jego kruchość i iluzoryczność obnażyła jednak wojna na Bałkanach w latach 90. Pojawiły się nowe poważne zagrożenia: bomba

atomową, bronią biologiczną i chemiczną, klęską ekologiczną, chorobami cywilizacyjnymi. Swoją uprzywilejowaną pozycję traci religijność tradycyjna. Ludzie z jednej strony zatracają się w konsumpcjonizmie, zapominając o wartościach, z drugiej natomiast tęsknią za metafizyką i tajemnicą, stąd ruch New Age i umacnianie się alternatywnych form duchowości, poszukiwanie odpowiedzi na podstawowe pytania poza własną tradycją (w przypadku Europy – judeochrześcijańską). Ogromne zmiany w kulturze i poglądach na świat wywołało upowszechnienie się najpierw telewizji, później internetu.

Twoje cele

- Poznasz sylwetki współczesnych filozofów.
- Wymienisz główne cechy sztuki współczesnej.
- Omówisz wybrane dzieła pod kątem ich przynależności do danego kierunku w sztuce.

Przeczytaj

Filozofia

Po wojnie dominującym nurtem w filozofii, najmocniej oddziałującym na kulturę i sztukę, był nadal [egzystencjalizm](#), któremu towarzyszył ostentacyjny [ateizm](#). Jego najwybitniejszym przedstawicielem był Jean-Paul Sartre, realizatorem jego założeń w literaturze Albert Camus. Chrześcijańską reakcją na ten nurt był [personalizm](#), powstały i rozwijający się najpierw we Francji. W latach 60. wyszedł z USA [postmodernizm](#). Nadal ważnym punktem odniesienia jest szkoła psychoanalityczna (Erich Fromm). Także Polska może poszczycić się wybitnymi filozofami współczesnymi, wnoszącymi wkład w światowe dziedzictwo myśli (przedstawiciele szkoły lwowsko-warszawskiej: Kazimierz Ajdukiewicz, Tadeusz Kotarbiński, Władysław Tatarkiewicz, Maria Ossowska).

Przedstawiciele współczesnej filozofii:

Sztuka

„Wszystko jest sztuką, a więc właściwie nią nie jest”. To zdanie, obrazujące współczesne kłopoty ze sztuką, wygłosił **John Cage** (1912–1992) – awangardowy kompozytor amerykański. W 2. połowie XX w. nastąpiło zatarcie granic między sztuką a życiem, koncepcjami naukowymi czy filozoficznym oraz stopienie się kultury wysokiego obiegu z kulturą niską, masową (pop-kulturą). W takie związki szczególnie chętnie wchodzi, przeżywająca rozkwit w latach 80., sztuka postmodernistyczna – programowo antyawangardowa, świadomie eklektyczna (czerpiąca

Andy Warhol, *Marilyn Pink*, 1967, Wikiart
Źródło: Wikiart, tylko do użytku edukacyjnego.

z różnych tradycji, dzieł, kultur),
posługująca się pastiszem i parodią.

Współczesność charakteryzuje, jak nigdy dotąd, ogromne, zdawałoby się niemal nieograniczone bogactwo ofert artystycznych, wynikające w dużej mierze z ich powszechnej dostępności (także z nieznannej wcześniej na taką skalę dostępności wielkich dzieł przeszłości). Jak zauważył wybitny badacz Stefan Morawski: „Pluralizm i stan rozchwiania korespondują z czasem przełomu kulturowego”.

Według Mieczysława Wallisa podstawowe cechy sztuki współczesnej to:

- zacieranie granic między sztukami („programowa nieczystość”);
- polaryzacja postaw wobec rzeczywistości – równoczesność tendencji realistycznych i „antyrealistycznych”;
- polaryzacja postaw wobec budowy dzieła sztuki – tendencja do pełnej swobody kompozycyjnej i rygoryzm formalny (stosowanie sztywnych reguł);
- rosnące odwoływanie się do czynnego udziału odbiorcy;
- aleatoryzm, czyli pozostawienie pewnych elementów w procesie twórczym przypadkowi;
- antyestetyzm, czyli odwrót od uznanych kanonów piękna.

Sztuka współczesna to czas filmu, rozwijającego się w różnych kierunkach, pełnego twórczych indywidualności. Najważniejsze z nich to włoski neorealizm L. Viscontiego, R. Rosselliniego, V. De Siki oraz Nowa Fala, tworzona przez F. Truffaut, J.-L. Godarda; w Polsce – tzw. szkoła polska (A. Wajda, A. Munk, J. Kawalerowicz) i kino moralnego niepokoju (K. Zanussi, F. Falk, J. Kijowski). W ostatnich latach powstaje sztuka wykorzystująca najnowsze zdobycze techniki, np. video-art czy sztuka internetu.

Słownik

ateizm

(gr. *a-* ‘nie’, *theós* ‘Bóg’) – filozoficzne poglądy teoretyczne lub postawy praktyczne, negujące istnienie Boga

egzystencjalizm

(fr. *existentialisme*) – za właściwy przedmiot badań i punkt wyjścia analizy filozoficznej uznaje indywidualną egzystencję człowieka, jego miejsce i rolę w świecie; według egzystencjalizmu rzeczywistość jest rozdarta na sferę świadomości i sferę rzeczy, co nieuchronnie prowadzi do alienacji człowieka; losy jednostki ludzkiej nie podlegają społecznej i historycznemu zdeterminowaniu, jest ona zatem całkowicie wolna, tworzy wszelkie wartości, decyduje o sensie własnego istnienia (egzystencja poprzedza esencję) i ponosi w pełni odpowiedzialność moralną za swoje czyny; stwarza to poczucie samotności, zagubienia i zagrożenia w świecie, poczucie beznadziejności istnienia i lęku, zwłaszcza przed śmiercią (pesymizm)

neotomizm

kierunek filozofii katolickiej powstały pod koniec XIX w., rozwijający myśl św. Tomasza z Akwinu; jeden z głównych nurtów neoscholastyki; dzieli się na tomizm tradycyjny (tzw. paleotomizm), lowański, transcendentálny i egzystencjalny

personalizm

(łac. *persona* 'osoba') – nurt współczesnej filozofii europejskiej akcentujący autonomiczną wartość osobowości w analizie rzeczywistości i bytu ludzkiego

postmodernizm

nurt w sztuce rozwijający się w latach 60. i 70. w USA, charakteryzujący się poszukiwaniem innych środków oddziaływania artystycznego niż awangardowe. W latach 80. przybrał cechy ruchu europejskiego, nawiązującego do myśli Nietzschego o zmierzchu europejskiej kultury i cywilizacji, wyczerpaniu się jej możliwości. W związku z tym postuluje się czerpanie z innych kultur, przejmowanie innych wrażliwości i światopoglądów, ich całkowite równouprawienie (tj. pluralizm i relatywizm). W literaturze postmodernizm cechuje nieskrępowane łączenie stylów, tradycji, motywów, sięganie do innych tekstów kultury i osadzanie ich we własnych, nowych kontekstach (intertekstualność), ostentacyjny autotematyzm, grę z czytelnikiem. Za prekursorów uznaje się Borgesa, Becketta, Nabokova, za najwybitniejszych przedstawicieli Vonneguta, Marqueza, Eco

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli i wyszukaj w internecie kilka przykładów dzieł zaprezentowanych twórców. Omów dzieła pod kątem przynależności do danego kierunku w sztuce.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jak rozumiesz zdanie wypowiedziane przez John'a Cage'a: „Wszystko jest sztuką, a więc właściwie nic nią nie jest”.

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Zapoznaj się z galerią dzieł. Opisz, jakie tradycyjne kanony piękna zostały porzucone na rzecz sztuki współczesnej.

Andy Warhol, *Velvet Underground Nico*, 1967

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Jackson Pollock, *Numer 8 (detal)*, 1949

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Francis Bacon, *Figury w ruchu*, 1976

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Tadeusz Kantor, *Abstract*, 1967

Źródło: Gandalf's Gallery, licencja: CC BY-NC-ND 2.0.

Polecenie 2

Wybierz jednego artystę ukazanego w galerii, który najbardziej cię zaciekał. Uzasadnij swój wybór i nawiąż do charakterystycznych cech sztuki współczesnej.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 1

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

5. dokonuje krytycznej selekcji źródeł;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

11. korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna sylwetki współczesnych filozofów;
- wymieni główne cechy sztuki współczesnej;
- omówi wybrane dzieła pod kątem ich przynależności do danego kierunku w sztuce.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- e-podręcznik;
- tablica interaktywna lub rzutnik;
- komputery z dostępem do internetu dla uczniów.

Przebieg lekcji

Przed lekcją

1. Uczniowie zapoznają się z kalendarium wydarzeń. Sytuują współczesność w określonych ramach historycznych.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi, aby uczniowie opowiedzieli o wydarzeniach historycznych, z którymi zapoznali się w domu. Następnie indywidualnie czytają informacje w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prezentuje za pomocą rzutnika mapę myśli z e-materiału. Uczniowie w parach, korzystając z telefonów z dostępem do internetu wyszukują kilka przykładów dzieł zaprezentowanych twórców i omawiają je pod kątem przynależności do danego kierunku w sztuce.
2. Uczniowie zapoznają się z galerią dzieł. Opisują, jakie tradycyjne kanony piękna zostały porzucone na rzecz sztuki współczesnej. Następnie wybierają jednego artystę

ukazanego w galerii, który najbardziej ich zaniekał. Uzasadniają swój wybór i nawiązują do charakterystycznych cech sztuki współczesnej.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie tworzą mapę myśli związaną z powtórzeniem wiadomości o współczesności. Umieszczają na niej odniesienia do historii, filozofii oraz sztuki. Następnie wykonują ćwiczenia zamieszczone w sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych”.

Praca domowa:

1. Wyjaśnij, jak rozumiesz zdanie wypowiedziane przez John'a Cage'a „Wszystko jest sztuką, a więc właściwie nic nią nie jest”

Materiały pomocnicze:

- Andrzej Miś, *Filozofia współczesna: główne nurty*, Wydawnictwo Naukowe Scholar 2007.
- <https://pl.khanacademy.org/humanities/art-1010/beginners-guide-20th-c-art/introduction-20c-art/a/contemporary-art-an-introduction>

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do podsumowania lekcji.